

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Keresztény szocializmus.

A politikai napilapok új politikai pártok alakulásáról s meglévőeknek átalakulásáról adnak hírt. Így különösen hővebben szóltak arról, hogy az országgyűlési néppárt átalakul keresztény-szocialista párttá, vagyis tulajdonképen, hogy a nagyobb számú képviselőt számláló párt beolvad a kisebb (egy képviselővel bíró) pártba.

Ennek a híradásnak politikai jelentőségével mi nem foglalkozhatunk, nem is kívánunk foglalkozni, csak egyházi vonatkozásaira kívánunk reámutatni.

Elsőben is az tűnhet mindenkinek szembe, hogy ez a párt, mely köztudomás szerint római katolikus irányú, mi alapon nevezi magát a keresztényiség általános nevével. A keresztényiség — ha kereszténységnek írjuk is — mint *társadalmi* irányzat minden bizonnyal csak olyan törekvések megjelölője lehet, melyeknek evangéliumi valláserkölcsei alapon állását senki kétségbe nem vonhatja. Már most eltekintve attól, hogy legalább is nagyon kétséges, vajjon a keresztényiség szellemét, mely felfogásom szerint *liberális*, lehet-e *szocialista* irányzat alapjául lefoglalni, kérdem, elképzelhető-e bárhol is, de különösen nálunk Magyarországon, a nagyszámú keresztény felekezetek hazájában, hogy ez az új, ez a keresztény-szocialista párt *valamennyi* keresztény egyháznak s keresztény hívőnek a felfogását s érdekét képviseli a politikai csaták során. Ígérheti-e és megtarthatja-e akár csak azt is, hogy soha nem fog foglalkozni olyan kérdésekkel, melyeknél a különböző keresztény felekezetek érdeke egymással nyilvánvalóan ellentétes? Ha az egyházpolitikai törvények revíziójának a néppárt által fenntartott programját elejti is, lehet-e, hogy ez a párt olyan kérdésekben, mint például főpapi javadalmak ügye, 1848. XX. t.-cikk végrehajtása, katolikus autonomia, vallás- és tanulmányi alapogi sorsa, az egyházi főurak kiváltságai stb. ne

a római katolikus egyház és főpapság kívánságainak legyen a harcosa? Ha lehetséges volna, hogyan látnák természetesnek az átalakítás mellett buzgólkodók, hogy a róm. kath. főpapság a keresztény szocialista pártot *jobban* fogja támogatni, mint a néppártot? Ha meg nem lehet, vagyis ha ím kétségtelen, hogy e párt a római katolikus egyház és klérus pártja lesz, miért nem nevezi magát szabatosan *római katolikus szocialista* pártnak és miért veszi fel a minket is megillető, a mi ránk is tartozó és ím ilyen módon ellenünk és ellenünkben is használt keresztény jelzőt?

A másik, ami a keresztény-szocialista párt alakulásával kapcsolatban gondolkodóba ejt, befelé vizsgálódásra indít.

Azt olvasom, a keresztény szocialista párt szervezése azért is szükséges, mert ez a párt magában egyesítheti az ország minden katolikusát. Azt olvasom továbbá, hogy ennek a pártnak már most is meg van a maga hatalmas szervezete *a katolikus népszövetségben, melynek sokkal több tagja van, mint a szocialdemokrata szakszervezeteknek.*

Lehet, hogy azok, kik minden katolikusnak egy politikai táborban egyesítésére gondolnak, e föltevésükben alaposan csalatkozni fognak. Lehet, sőt nagyon valószínű, hogy ezentúl is lesznek, mint mindig voltak, nagy számmal liberális katolikusok, kik mindenkinek egyetlen egyházi szervezetbe szocializálását nem tartják a magyarság egyedül oldogító végcéljául.

Azonban: ha a számítás esetleg téves is, a jelenség maga mindenestre figyelmet érdemel. Íme római katolikus testvéreink komolyan törekcsenek arra, hogy egyházuknak lehetőleg minden tagját egységes politikai pártba hozzák össze s evégre a katolikus népszövetségben már meg is találták a megfelelőnek vélt szervezetet.

Én nem mondom, hogy mi protestánsok is igyekezzünk akármi néven nevezendő protestáns politikai pártot létesíteni. Sőt ha valaki ezt akarná,

ellenezném is. Elvégre mi első sorban és mindenek felett *magyarok* akarunk lenni. Protestáns ember politikája nem ilyen vagy olyan vallásfelekezeti, hanem csak *magyar nemzeti* politika lehet.

Amiből, mivel hogy az egyetlen közös cél felé különböző úton lehet törekedni, önként következik, hogy mi magyar protestánsok különböző politikai pártokban foglalhatunk helyet. De az talán még sem következik, hogy e különböző pártok sokszor elkeseredett harcaiban épen mi hadakozzunk legkíméletlenebbül egymás ellen.

A mi protestáns hitfelekezeteinkből igazán nagyon sok kiváló ember foglal helyet mindegyik politikai párt vezetői között. Nem volnánk mi képesek arra, hogy az ellenvéleményekben is megtiszteljük a nagy erkölcsi és szellemi értékeket?

Világi.

Dr. Baltazár Dezső püspök második harctéri útja.

Fáradhatatlan püspökünk azon, törvény által előirt tisztének, hogy évenként egy egyházmegyét meglátogasson, az idén is úgy kívánt eleget tenni, hogy harctéren küzdő hiveink fölkeresésére s lelki táplálékkal ellátására indult el. Útját június 10-én Kiss Ferenc egyh. ker. fő-

jegyző s fia Baltazár János kíséretében kezdette meg, melynek első állomása 12-én Székelyudvarhely volt, hol az első hadsereg parancsnoksága (Rohr vezérezredes) állította össze az úti programot. E helyen püspök úr a városi gyülekezetnek istentiszteletet tartott s a katonai kórházakat látogatta meg. 13-án útnak indulva, Brassón át Bereczk-re érkeztek, honnan 14-én az Ojtozi szoroson át Sósmezőre jutottak; itt püspök úr református katonáink számára istentiszteletet tartott s úrvacsorát osztott, majd délután az állásokat járta be, amikor a 313. gy. ezred legénységéhez buzdító beszédet intézett. 15-én az ojtozi kórházakat tekintették meg s 16-án Sepsiszentgyörgyön át Csíkcekefalvára érkeztek, hol püspök úr először istentiszteletet tartott, majd az éppen ott átutazó királlyal találkozott s végül a kórházakat tekintették meg. 17-én az Uz völgyön végig menve, a 39-ik honvéd hadosztály református legénységének prédikált s osztott úrvacsorát püspök úr. A szertartáson parancsnokló tábornok Doberdói Breit József is részt vett, azután a Magyaros hegyen elhelyezett 10-ik honvéd gy. ezredet látogatták meg szintén lövészárkaikban, melyeknek háta mögött az összegyűlt legénységhez püspök úr beszédet intézett. Innen vissza, másnap 18-án az Atloscsárdai telepen tartott a püspök az ott elhelyezett kórházak lábbadozóinak istentiszteletet, melynek végezte után elindultak a Gyimesi szoroshoz. 19-én reggel Gyimesen tartottak a látogatók úrvacsorával istentiszteletet, amely után az 1441-es Szlatinán elhelyezett 29-ik ezred meglátogatására indultak, és pedig, mivelhogymásként

Tárca

A tizedik isonzói csatáról.

Az olasz hadsereg tizedik nagy erőfeszítése is elmúlt, anélkül, hogy az áldozatokhoz mérten legkisebb eredményt is hozott volna az ellenség számára. A magyar vitézségnek újabb és ismét fényesebb bizonyítéka ez, mert ahol magyar csapatok állottak, azokon a helyeken igazán semmire sem mehettek az olaszok sem a napokon áttartó pergőtüzekkel, sem az egymást követő tömegtámadásaikkal.

Május 12-én kezdődött a borzasztó ágyúzás. A különböző kaliberű ágyúk ezrei ontották a tüzet iszonyú erővel tizenhét napon keresztül, úgyszólván szakadatlanul. A gránát és srappell füstje, mint a felhő, eltakarta a napot. A környékbeli falvak csuparomhalmaz. Gránátöltésér gránátöltésért ér. Gránát-darabokkal mintha csak be volna vetve a vidék. Egy jó méternyi átmérőjű hatalmas törzsű fát gyökerestől úgy kivágott egy huszonnyolcas kaliberű gránát, hogy a helyén támadt tölcserben egy rakott szekér elfért volna.

Általában az olasz harctéren a tüzérség hatása

a legrettenetesebb. A gyalogsági támadást alig várja a baka; az t. i. már „megváltás” ebből a pokolból, mert addig legalább hallgatnak az ágyúk. Aránylag kicsiny, úgyszólván negyven kilométernyi front szorítkozik itt az ellenség tevékenysége, tehát tüzérségének nagyrésztét is oda összpontosíthatja.

Hosszú időn át készültek ezekre a támadásokra az olaszok. De teljesen felkészülve várták a támadást a mi részünkről is. Tüzérségünk teljesen méltó volt ellenfeléhez. Gyalogságunk nem győzi eléggé dicsérni, milyen jól dolgoztak, mennyit segítettek. A mi lövegeink hatásosabbak is az olaszokénál. Tizenöt centiméteres gránátunk majdnem annyi robbanó anyagot tartalmaz, mint az olasz huszonnyolcas. Milyen lehet még a harminc és feles, meg a negyvenkettesek hatása. Amint egy-egy hegycsúcsra bevágódik egy-egy ilyen szörnyeteg, nyomában eltűnik a csúcsnak egy jókora darabja. Majd a háború után a térképírók egészen új magassági számokat írnak bele a mappába a régiek helyére.

A legnagyobb érdem azonban mégis a gyalogságé. Amit az Isonzó-front bakája tesz és elvisel, azt leírni és elmondani nem lehet. A legszínesebb leírás sem közelíti meg a valóságot. Majd valamikor

Nem lehetett, lóháton. A legénység meglátogatása itt is a lövészárkokban történt. 20-án József főherceg rendelkezése szerint püspök úr a főherceg meglátogatása végett Marosvásárhelyre utazott, hol az akkor estve történt fogadtatás s a másnapi ebéd alkalmával püspök úrnak alkalma volt Öfenségevel egyházunkat s a tábori lelkeszetet érintő, több fontos kérdésben megbeszéléseket folytatni. Délután a dr. Gergő Imre tanár vezetése alatti sebészeti kórház meglátogatása volt soron. Innen 22-én Beszterczére indult püspök úr, hol előzetes megállapodás szerint 23-án a nagyszabású katonai napon és estén püspök úr tartotta az ünnepi beszédet. Másnap, éppen vasárnap lévén, a városi templomban prédikált a minden felekezeti megértő közönség előtt; délután a Kálvin-szövetség ottani fiókja rendezett vallásos estélyt, melyen Kiss Ferenc tartott előadást, s Baltazár János szavalt. 25-én hajnalban a Borgói szoroson s Dornavatrán át haladva a Bayern-Berg-en elhelyezett 306. honvéd gy. ezred legénységének tartott a püspök gránát-süvítés mellett buzdító beszédet. Ugyanezen úton tértek vissza némi kalamitásokkal utasaink Beszterczére, honnan 26-án a József főherceg által kieszközölt engedély alapján Kolozsvár—Budapest—Lembergen át 28-án érkezett püspök úr kíséretével együtt a Wolhyniai haretérre. Stojanowon át Brányba jutottak, hol Lukásics Géza vezérőrnagy fogadta őket. Este a debreczeni 3-ik honv. gy. ezred parancsnokságának (Hauser ezredes) vendégei voltak, akinél az ott szolgáló honvéd theologusok közül többekkel találkozottak. 29-én kora reggel állandó ágyú-

szó, gépfegyver és puska ropogás mellett a lövészárkokat járták be, rendkívül jóleső érzést keltve az ott talált debreczeni és hajdúsági fiúk között. Az árkok meglátogatása után volt az ünnepi istentisztelet, melyen a tábornok úrral élén a tisztikar s a 20-ik honvéd hadosztály összes formációinak képviselője részt vett. Délután megható búcsúzkodás után, püspök úr visszafelé indult s 3 heti út végeztével kíséretével együtt július 1-én szerencsésen haza érkezett. Püspök urat egész útjában felsőbb parancsra Vietórisz László tábori referens protestáns lelkész kísérte, kinek jártassága, szolgálatkészsége, fáradhatlansága rendkívül megkönnyítette a nagy út és vállalkozás sikeres lebonyolítását. Az út részleteiről később bővebben fogunk szólni. **sf.**

A reformáció első évszázados megünneplése.

Szólnunk kell még erről a dolgról és tisztáznunk egyes kérdéseket. *Révész Kálmán*, akinek cikkére a multkor reflectáltam, tudatta velem, hogy hol kell keresnünk a *Szalay* forrásait. Ő is óhajtja, hogy a történeti igazság, lehetőleg, kideríthessék nem ügyeskedő polemizálással, hanem az ügy érdemét tekintő alapos kutatással. Ebben épen ő járt elől jó példával, amikor egyházi lapjainkban a nála megszokott apparátussal adott közre a reformáció évszázados ünnepeit tárgyaló közleményeket.

Ezekre az ünnepekre nálunk először *Payr Sándor*

csak a népmesék fantáziája fogja elbeszélni az igazságot. Minden egyes baka igazi hős itten. Eleven mellét szegi oda a gránátoknak, hogy megmutassa van még a földön is igazság. Becsületbeli kötelességének tartja, hogy a hitszegőt ne eressze egy lépéssel se tovább. Csak így érthető meg, hogy teljes két esztendő lefolyása alatt Görzön hívül semmi jelentősebb hódításra sem volt képes az olasz hadsereg.

Ezeknek az igazolására hadd álljon itt a lefolyt tizedik csatából a magyar katonák vitézségének egy pár példája.

*

Egyik ezrednek az állásába betörték az olasz csapatok s egy mellettük álló magyar zászlóaljot is bekerítették a betörés folyamánaképpen a zászlóaljparancsnoksággal együtt az olaszok. Ilyen esetekben a katonai szabályok is megengedik a megadást, ha túlerővel állanak szemben. És itt a túlerő az olaszok részéről ugyancsak megvolt. A mi katonáink azonban nem azért magyarok, hogy megadják magukat. Eszük ágában sem járt. Hanem ellentámadást indítottak a sokszoros túlerő ellen és ők kényszerítették megadásra a bekerítő olasz csapatot.

*

Egyik honvédezred mögött tartalékba volt helyezve egy közös gyalogezred. Kemény csata folyik. A honvédek, — bár súlyos veszteséggel — állják keményen. Látván ezt a közös gyalogezred parancsnoka, segítségét felajánlotta a honvédeknek. S mi lett az eredmény? A honvédek megköszönvén a szíves segítséget, azt izenték vissza „míg egy honvéd lesz a világon, addig nem fogadhatnak el mástól segítséget“.

Nem is lettek reászorulva. Meghíusult velök szemben az ellenség minden támadása.

*

Hogy milyen halálmegvetéssel tud harcolni a magyar baka, mi sem mutatja jobban, mint ez az eset:

Az A. B. védelménél megsebesült egy derék katonai. Lejött bekötöztetni magát. Ott hallja, hogy mind nevesebben támadnak az olaszok. Erre úgy sebesülten visszahátrón s verekedik vitézül tovább, míg nem öt seltől vérezve hozták le a bajtársai. De ekkorra már örömmel jelentette, hogy az ellenség teljesen vissza van vonva.

*

*

hívta fel a figyelmet a Prot. Szemlében (1911) közzétett tanulmányában. (A reformáció évszázados ünnepei hazánkban.) Révész Kálmán e téren még behatóbb kutatásokat tett, s főleg a reformáció 300-dos ünnepléséről még kimerítőbb ismertetést nyújtott. Irt külön a reformációnak hazánkban történt első évszázados megünnepüléséről is (Prot. Egyh. és Isk. Lap 1916. 44 sz.), melyről multkori, rövid reflexiómban csak azért nem tettem említést, mert ebben is, természetesen, azt az álláspontot foglalja el, aminek e lapban kifejezést adott, hogy t. i. „a reformáció első és második évszázados fordulójának megünnepélése hazánkban csak kivételes, sporadikus jelenség volt.“ Hangoztatta ezt Payrral szemben, aki azt írta, hogy az első évszázados „jubilálás nem szorítkozott csak egyes helyekre, sőt nem is volt az csupán sporadikus, hanem általános, mint Németországban.“ Szalayra támaszkodva, a multkor én is hasonló véleménynek adtam kifejezést e lapban, de bővebb tanulmányozás után látom, hogy nehéz ebben a kérdésben dönteni. Több bizonyíték kellene, mint amennyi rendelkezésünkre áll s hozzá még, mint mindjárt látni fogjuk, ez a bizonyíték is ingatag alapon nyugszik.

Az 1617-iki reformációi ünnepélyről két helyről van határozott és hiteles tudósításunk: *Bitséről* és *Löcséről*. A bitsei ünnepélyről az egykorú *Závodszky Györgynek*, Thurzó Imre tükárának naplójában (1586—1624) találunk részletes leírást. (Kiadta *Bél M.* Adparatusában.) A löcseirol az ottani városi levéltárban őrzött

A Karsztífensik harc vonalának egyik legfontosabb pontja ugyanis az A. B. Ha ez elesnék, nagy bajba kerülne a harc vonal többi része is. Ide tették hát a nagy csatában a 39-eseket. A debreczeni bakákat a hivatalos jelentés is megdicsérte ottani hősiességükért. Hogy milyen vitézül viselkedtek, többek közt mutatja Varga L. zugsführer esete... Iszonyú erővel indult meg az olaszok támadása. Ropognak a puskák, gépfegyverek, durrognak a kézi-gránátok... Legjobban meg lehetne bontani a támadók sorait, ha oldalba lehetne őket fogni. De az innen lehetetlen. Erre a vakmerő ifjú gépfegyverével kiugrik fedezékéből. Fegyverét a drótakadályok elébe viszi. Nem törődik vele, hogy egész teste célpontul szolgál az ellenségnek. Lő-lő szakadatlanul, mint a sarló a füvet, úgy kaszálja le a támadókat.

A csata múltával Károly király Őfelsége meglátogatta derék csapatait. Bemutatták Őfelségének a hős zugsführert is. A király arany vitézségi érmet tűzött a mellére s azt mondotta: „míg a 39-esek ott állanak, addig nem is tudnak áttörni az olaszok!“

*

feljegyzés tájékoztat. Hogy Debreczenben is megünnepelték a reformáció első évszázados jubileumát, mint *Payr* állítja *Glasz* után (Prot. Szemle 1911. 494 l.), az, ahogy *Révész K.* megjegyezte, semmivel sem igazolható. A város jegyzőkönyvei, melyekben ez ünnepélyről valamit kereshetnénk, az 1610—18 évekről hiányzanak.

Azoknak az ünnepelő földes uraknak és családoknak a nevei, kiket Szalay felsorol, *Kazi Ferenc*, XVIII-ik századbeli jezsuita történetíró művéből (*Historia regni Hungariae*) vannak véve. Kazi után indul *Katona J.* (*Hist. Crit.* XXIX. 673—675), *Ipolyi A.* (Bedegi Nyáry Krisztina 22. l. Magy. Tört. Életrajzok), *Payr S.* Kazinál pedig (i. m. Lit. 11. pag. 130) a következőket olvashatjuk:

„Hogy kik és hányan ünnepelték általában Magyarországon főurai közül ezeket a napokat (a reformáció emléknapjait) kitűzött november 10. 11. és 12-öt), fenntartotta *Prágai András* és névszerint előszámlálja Heidelbergben vitatott *Saeculare Themájában* ekképen: Bethlen Gábor és István, Rhédey Ferenc, Perényi Ferenc, György, Gábor, Török István, Rákóczy György és Zsigmond, Batthyány Ferenc, Zrínyi Miklós és György, Nádasdy Pál, Thurzó Szaniszló és Imre, Révay Péter, Illésházy István, Forgách Péter, Thököly István, Szécsy Tamás és György, Prépostváry Zsigmond, Liszty János és István, Boesky Miklós, Bánffy Ferenc, Kákonyi István és Zólyomi Dávid, mindannyian grófok és bárók. A nevezetesebb és tehetősebb köznemesek közül: Paczot Ferenc, Máriássy Zsigmond és Pál, Kapu András, Korláth István,

Büszkeség ülne az ember arcára és örömmel telnék meg a szíve sok ezekhez hasonló példának a hallatára, ha nem csendülne a fülébe a segélyhelyek és a táborig kórházak sok nehéz sebesültjének sóhaja és jajja és nem ötlenék mindenütt szemünkbe a hősi halottak sok-sok szomorú sírhalma.

Ezúttal azonban az Úristen is kegyelmesebb volt hozzánk. A 39-ik ezrednek az összes isonzói csaták közül a mostaniban volt aránylag a legkevesebb vesztesége. A halottak számaránya a máskori 5—10%-ról 2%-ra szállott alá. A sebesültek arányszáma is alig haladja meg a 10%-ot.

Mindez a jó vezetés mellett az erősen kiépített állásoknak a következménye, számos kaverna nyújt védelmet a gránátok, a kődarabok ellen, amelyek eddig a sebesülések nagyrészét okozták.

Ime, tizedszer is újra megbizonyították derék katonáink itt a „minden harcterek poklában“ (József főherceg nevezte így a Doberdót), hogy a magyar vitézségnek nincsen sehol párja!

Az Istennek pedig legyen hála, aki nekünk adta a diadalmat.

Vass Antal,
tábori lelkész.

Pethő Gáspár, Kovácsi Balthazár, Oknai Tamás. Amde nála az akatholikusoknak ez a jegyzéke el volt rejtve, sőt abban több hibát is ejtett. Először is azt, hogy a lutheránusokat, akik abban az időben virágzásuk tetőfokán állottak, összezavarta a kálvinistákkal, továbbá, hogy *Kamuti* katolikust is az akatholikusok közé számítja (a fentebbi névsorban róla szó sincs. S. Sz. J.), aztán Illésházy *Istvánt* említi *Gáspár* helyett, végül *Kákonyit* is a bárók köze számítja. Van még egyéb is, amin én csudálkozom, hogy t. i. ezt az évet a kálvinisták is megünnepelték volna; hiszen az 1517-ik évben Zwingli, Kálvin előfutárja, még nem lépett a küzdelem színterére.

Eddig Kazi, de ide kell még írnom, amit a következő lapon mond, ezekben:

„*Molnár Albert* Postilla Sculteticájában így szedte össze az emlékezetre méltó s előtte minden mások felett érdemes kálvinista főurakat: Bethlen Gábor és István, Batthyány Ferenc, Török István, Forgách Péter és Mihály, Rhédey Ferenc, Károlyi Mihály, Lorántffy Mihály, Thököly István, Máriássy Zsigmond és Pál, Sennyey Merse Kristóf s több mások alábbvaló nemből. Én még ezekhez a híres családokhoz hozzáadom a következő közvetlen utánuk jövő, előkelő nemeseket, u. m. a Perényieket, Zayakat, Újfalusyakat, Divékyeket, Fánecsyakat, Szentiványiakat, Szirmayakat, Erdélyben a Keményeket, Barcsayakat, Hallereket és több másokat.”

Látnivaló, hogy a felekezeti hovátartozandóságot illetőleg Kazinál meglehetősen zavar mutatkozik. Lutheránus egyéneket és családokat vesz föl a kálvinisták lajstromába. Katona mindezt szóról-szóra átvette. Szalay azután a két névsorból csinált egyet s így történhetett meg, hogy az 1617-iki ünneplők közé, mint multkori közleményemben említettem, olyat is felvett, aki már jóval előbb meghalt.

Az 1617-ben ünneplő s Kazitól Prágai egy művére való hivatkozással elősorolt protestáns földesurak névsorának azonban van egy nagy bibije, az t. i. hogy a *Prágai idézett művében ilyen névsor nincsen*. Itt valami fatális tévedés történhetett Kazival, ha ugyan nem szándékos mystificatióval van dolgunk. Révész K. hozzám írt levelében ez utóbbit gondolja. Ugyanis a reformációt ünneplő főurak és családok, amint azokat Kazi előszámlálja, majdnem szóról-szóra a *Szenci Molnár Albert Saecularis Conciojából* (1618) valók. E műből kollégiumunk könyvtárában nincs példány, Révész K. Miskolcra nézte meg és írta ki az ide vonatkozó részt, mely így kezdődik: „Magyarországban és Erdélyben az Reformata Ecclesiának Isten után ezek mostan fő Patronusai és Daykái.” Révész K. gyanítása szerint Kazi ezeket, mint reformáció első évszázadát nagy fényvel ünneplőket azért vette fel művébe, hogy szembe állítsa 1617-et 1717-el, amikor már a protestáns főurak nagyon megfogyatkoztak és ugyan csendben ünnepeltek (Alterum

saeculum a Lutheranis ab optimatibus fere desertis, minore strepitu celebratum (131 l.) — mondja Kazi). Ily módon a főurak és családok ünneplése 1617-ben csak Kazi találmánya volna, ami, ha igaz, az ő történetirői hitelét teljesen megrendíti.

Prágai említett műve ritkaság. A RMK. szerint mindössze 3 példányban található Magyarországon, egy ezek közül az, mely debreczeni kollégiumi könyvtárunkban van. Ipolyi szerint a Jubilaeus Academicus című alkalmi kiadványban is megjelent (Heidelberg 1618). Láttam-e ezt Ipolyi, nem tudom, de az bizonyos, hogy a Heidelbergben 1617-ben külön kiadott műben híre-hamva sincs a Kazitól idézett névsornak.

Prágai művének teljes címe a következő: „Them saeculare de causis centum ab hinc annis immenso De beneficio ex Evangelicis Germaniae Ecclesiis eliminat, semperque fugiendi Papatus Rom.” Ez egy disputáció melyet Prágai, mint heidelbergi diák 1617 november 1-én tartott s még abban az esztendőben ki is nyomtatott. A tulajdonképeni disputában 3 részben a római pápaságról értekezik. Ebben a fentebbi névsor nem lehet. Az előszóban Luther föllépéséről szól röviden. Itt sincs semmi magyar vonatkozás. A mű végén van egy verses prosódia s egy másik vers Apocal. 17 r. 8. versére. Ennyiből áll a mű. Itt semmiféle névsornak nyoma sincs. Az előbb említett 1618-iki kiadást nem ismerem. Ebbe, az előző megtoldásával, esetleg bevehette Prágai, de ez is alig hihető. Mindenesetre kívánatos ezt a kérdést tisztázni.

Ezek után azt szűröm le végeredményként, hogy ilyen bizonytalan forrás nyomán, melyhez még a mystificatio alapos gyanúja is hozzáfér, nehéz indulni. A Révész K. kételkedése és véleménye ennél fogva mindinkább jogosult.

S. Szabó József.

Egyház

Az úrvacsorai három kérdés.

Mottó: Próbálja meg az ember magát.
I. Kor. 11. 28.

(Vége.)

A Dr. Lencz formulája után álljon itt egyik erős dogmatikus, de különben erős gyakorlati liturgusnak is a formulája, amint következik:

1. „Hiszitek-e, hogy az Istentől szentségben, igazságban, ártatlanságban teremtett első embernek bűnbeseése következtében ti magatok is mindenestől fogva gyarlók, esendők és bűnösök vagytok, a magatok erejéből Isten ítélőszéke előtt meg nem állhattok, sőt büntetést, halált, kárhozatot érdemeltek?”

2. „Hiszitek-e, hogy Isten a bűnös embereken megkönyörülven, az ő szerelmes szent Fiát, az Úr Jézus Krisztust ti érettetek emberi testben elbocsátotta,

ennek egyszeri tökéletes áldozatával a bűn hatalmát és a kárhozat erejét elvette, és titeket ingyen kegyelméből, az Úr Jézus Krisztus érdeméért hit által megigazít?"

3. „Hiszitek-é, hogy Isten az Úr Jézus Krisztust a halálból feltámasztotta; ő általa titeket is feltámaszt a bűn és a test halálából és halandó testeteket halhatatlanságba öltöztetvén, bevisz benneteket az örök boldogságba?” (Ez a Jánosi Zoltáné.)

Látnivaló, hogy ebben benne van mindaz, ami a püspöki kar és a két bizottság kompromisszumi formulájában igaz bibliai alapon feltalálható; de benne van a keresztyén hit és gyakorlati élet szempontjából annyira jelentős erkölcsi halálból való feltámadás is, és pedig valamennyi a stílusnak egységesebb, erőteljesebb és zamatosabb mivoltában.

De azért aztán végül álljon itt még egy másik formula a következőkben:

1. Hiszitek-é, hogy az Istentől igazságban, ártatlanságban és szentségben teremtett első ember bűnbeesése folytán ti is mindenestől fogva gyarlók, esendők, bűnösök vagytok, magatok erejéből Isten ítélőszéke előtt meg nem állhattok, sőt büntetést, **örök** halált, kárhozatot érdemeltek?

2. Hiszitek-é, hogy Isten a bűnös emberiségen megkönyörülvén, az ő szerelmes szent Fiát, az Úr Jézus Krisztust ti érettetek a testben elbocsátotta s az ő egyszeri tökéletes áldozatával a bűnnek, halálnak és kárhozatnak erejét, hatalmát elvette, s titeket ingyen kegyelméből, az Úr Jézus érdeméért hit által megigazít?

3. Hiszitek-é, hogy Isten az Úr Jézus Krisztust feltámasztotta a halálból; ő általa titeket is feltámaszt a bűn és a test halálából s halandó testeteket halhatatlanságba öltöztetvén, *által* visz az örök boldogságba? (Ez az F. Varga Lajosé.)

Látnivaló, hogy e formula az előbbentől különbözik abban, hogy:

1. a teremtés hármaskörét fokozatosan emelkedően állítja egymás fölé, midőn úgy mondja: „igazságban” (reális), „ártatlanságban” (ideális), „szentségben” (isteni tisztaság);

2. a „következtében” hosszú szó helyett (amit tapasztalat szerint — népünk használni nem szokott, s amit konfirmandusaimmal éppen azért, még az értelmesebbekkel is — mindig csak hosszadalmas magyarázatokkal tudtam nég megértetni, felfogadni, midőn arról volt szó, hogy r. kath. felfogás szerint az úrvacsorai szent jegy a pap megszentelő imádsága következtében változik az Úr Jézus valóságos testévé) — visszaállítja a püspöki formula „folytán”-ját; a Dr. Lencz „miatt”-ja nem fejezvé ki azt a közvetlenül érezhető kapcsolatos folyamatosságot, amit érzékeltetni óhajtunk;

3. nem a természetszerűen s így ugyyszólván *egyszerűen* bekövetkező, s tova tűnő, hanem a bűnös állapottal teljesen kongruens **örök** halált formuláz, már

csak a később jelzett nagy ellentét („titeket is feltámaszt”) kiemelése céljából is;

4. nem „embereken”, hanem „emberiségen”, való megkönyörülést szövegez már csak azért is, hogy a szóban levő *e* magánhangzók zsúfolt monotonitását megtörje; de főként azért, mert szövegező szerint az „emberiség” szó nyomatékosabban foglalja magában a János 3:16 Róm. 5:8 és 1. János 4:9-ben jelzett egyetemességet;

5. a *kinek viszonyos áldozat* helyett *személyi viszonyos áldozatról* szól, mivelhogy így valamivel stílusosabb s közvetlenebb az érzékeltetés;

6. az első kérdés *bűn, halál és kárhozat* hármaskörének megfelelő szinonimitás végett a *bűnnek, halálnak és kárhozatnak* ereje, hatalma elvételét állapítja meg;

7. a „bevisz” helyett visszaállítja a püspöki kar kompromisszumos szövegének „*által* visz” kifejezését, ami lényegileg igazán nem involvál semmi különösebb eltérést, de szövegezőnek valahogy jobban az ajkára esik.

Az úrvacsora három kérdésének megszóvegezésénél ekként az egyes szavakra is kiterjedő, aprólékoskodásnak látszó eljárást ne mosolyogja meg senki; ne mondogassa azt, hogy *még ilyen minuciozitáshódásra is lehet ma ideje valakinek, holott az élet ma szörnyen nagy dolgokat provokál és produkál* stb. (mint az egyházkerületi közgyűlésen is lehetett hallani ilyesfélét); mert ez a három kérdés a mi keresztyén hitünknek quintessenciáját öleli magába; benne nem holmi efemer hírlapi újdonság rögzítődik meg; egy fönséges aktus fönséges nyitánya; az új ember felöltözésének magasztos mozzanata; s kell, hogy igéi az úrvacsorát szerző igék plasticitásához símulva, plasztikusan öltsenek alakot. A márvány emléktáblák szövegét is meg szokták rostálni, hogy valamiképpolyva ne maradjon közte s a monumentális hatást ne veszélyeztesse. Nohát a mi úrvacsorai három kérdésünk mindenképpen több, mint bármely márvány emléktábla szövege, aminek célja csupán az, hogy a világtörténelem — sokszor bizony csak epizód-szerű — momentumára ne rakodjon időelőtt az emberi feledékenység moha.

Részünkről hát az eljárásunk fölött netalán gúnyolódni, csúfondároskodni akarókat teljesen ignoráljuk, mert tudjuk, hogy mit cselekszünk s kiért, miért cselekedünk ezt.

Egymás mellé állítottuk az úrvacsorai három kérdés hat féle alakzatát. Így minden érdeklődőnek módja és alkalma nyílik megfontolni, hogy bibliai és hitvallási tőzsgyökeres magyar kálvinista nyelv használati nézőpontból melyik felel meg inkább. Dogmatikai beltartalommal nem foglalkoztunk, mert az adva van és most csak a fönséges dogmához illő külső alak megállapítása. kidomborítása volt a cél.

Már most a magunk részéről — korántsem azért, hogy szavazással döntsük el e hitéleti szempontból oly

annyira fontos kérdést, hanem igazán csakhogya az érdeklődés iránta annál inkább felköltessék és ébren tartassék, s széles rétegben átéreznek, hogy a nagyfontosságú kérdésben mégsem egészen döntöttek — szokás és gyakorlat szerint, *teljesen nélkülünk* — óhajtanók, ha az olvasók pár szóban minden különösebb s terjedelmesebb indokolás és hivatalos színezet nélkül, akár laikusok, akár férfiak, akár nők, jeleznék azt, hogy *melyik formulát tartják az említett nézőpontokból legmegfelelőbbnek s elfogadandónak?* Azt hiszem e b. lapok szerkesztősége készséggel veszi gondjaiba a beérkező válaszokat s közölni fogja azok eredményét. (Szívesen megteesszük. Szerk.) Ám ha bármi okból ezt tenni hajlandó nem volna, én vállalom a hozzám érkező válaszok lajstromozását s az eredmény közlését.

Ismétlem: mindenképpen méltó volna, ha világiaink is érdeklődnének a tárgy iránt, s akár férfiak, akár nők nyilvánítanák röviden véleményüket.

A keresztyén egyenlőség és testvériség nagy vendégségéhez járulásnak egyik fölségesen fölemelő és meghatározó mozzanatáról van szó. Mennyire szép volna, ha ennek messze időkre szóló megrögzítésében a magyar kálvinista lelkek százai, ezrei érdeklődésükkel közre munkálnának.

Még nem késő; a zsinat döntéséig még van idő. Azután már nem lesz rá alkalom egy hamar.

Ez a spontán érdeklődésből származó plebiscitum egészen más jellegű lenne s annál fogva mélyebb hatású, mint az egyházkerületen indítványozott hivatalos intézkedés folytán a gyülekezetektől (presbiteriumoktól) származó vélemény nyilvánítás.

A mindennek gúnyoros oldalát keresők persze erre színtügy, vagy talán még jobban azt fogják mondani, amit mondtak volt a gyülekezetektől kérő s váró véleményekre vonatkozólag, hogy: „e szerint a harangozók döntsék el az úrvacsora három kérdését.“ Holott nyilván van, hogy épp ellenkezőleg, mi a meleg szívé kálvinistaság intelligenciájának buzgó, önkéntes megnyilatkozását szeretnők.

Persze a gúnyorosok — Falstaffok mindig lesznek! — menten készek leönteni az én óhajomat is a náluk örökösön kéznél levő maró lúggal: *oh saneta sinceritas . . . cerebrum non habet!* Mai napság ilyen kérdést oda dobni a világba s azt várni, hogy közvélemény öfensége hullámhátára kapja s mossa, fürössze, vigye, dagassza s aztán mint egy kikristályozódott habléányt oda ültesse a pharosi kikötő fényes homlokzatára s udvarlására kényszerítse keletet, nyugatot, északot és délt! . . . Naivságok, naivsága! . . .

Erre a válaszom csak az, hogy a Falstaffok, Mefisztók, s Luciferek meg se élének, ha — naivok nem volnának. S talán-talán még ma is igaz az, hogy: *in magnis voluisse sat est.*

F. Varga Lajos.

Irodalmi szemle

Debreczeni Lelkészi Tár.

Debreczeni Lelkészi Tár. Szerkesztette S. Szabó József, fölszentelt lelkész, debreczeni kollégiumi tanár. XII. Ára kötve 12 korona. Debreczen. 1916. Telegdi K. Lajos utóda Eperjessy István könyvkiadóhivatala. 8° 612 lap.

Debreczeni Lelkészi Tár. Szerkesztik Lencz Géza dr. és Varga Zsigmond dr. XIII. kötet. 1916. Debreczen, 1916. Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala. 8° CCII+468+60 lap. Ára kötve 16 korona.

Körülbelül egyidőre esett a Debreczeni Lelkészi Tár két utolsó kötetének megjelenése. A XIII. évfolyam füzetenként látván napvilágot havonként, megelőzte a testes kötetben egyszerre megjelenő s a technikai akadályok miatt folyton háttérbe vonulni kényszerült XII. kötetet. Mióta mind a kettő kikerült a sajtó alól s előttünk van, szinte önkéntelenül kínálkozik az egyházi lapjainkban már elhangzott részleges és kimerítő bírálatok után, egybevetni futólag a vállalat két kötetét megállapítván mindegyiknek értékét és jó oldalait, rámutatni a havi folyóirat esetleges tökéletesítésére.

A XII. kötet méltó záróköve annak az 1902-ben megindult hatalmas vállalatnak, amely hivatásához képest a lelkipásztorok részére olyan gyűjteményt akar adni, amelyik korunkban a lelkésznek minden irányban igehirdetői, liturgusi, pastorális, katechétai és homilétai működése bármely ágában gyakorlati példával útmutatásul szolgál. Így a 12 kötet együtvéve valósággal „Gyakorlati ev. ref. papi Lexikon“, amint eredetileg nevezte magát. Ez a név lassanként a közhasználatból kikopott, nagy érdeme azonban a szerkesztőnek, hogy ezt a rendeltetést szem előtt tartva, mindvégig hű maradt az első kötetben adott programjához.

A kötetes Debreczeni Lelkészi Tár sokak előtt kétségen kívül ma is úgy szerepel, mint predikációs gyűjtemény, holott a benne levő másnemű dolgozatok önállóan is csincs és tanulságos kollektiót alkotnak. S ha ehhez hozzávesszük azt, hogy a benne közölt beszédek a legkritikább és legkülönlegesebb alkalmakat is felölelik, még pedig a gyakorlati életből, nem pedig elgondolt esetekre írva: akkor nem tudjuk eléggé méltányolni és dicsérni S. Szabó József odaadását, buzgóságát, lelkesedését és emyedetlen kitartását, amellyel lankadatlanul kitartva, egybeszerkesztette és szakavatottsággal elrendezte ezt az aere perennius irodalmi monumentumot; de nem kevésbé őszinte tisztelet és dicséret illeti a 12 kötet illusztris íróit is, akik jeles műveikkel közremunkáltak e kiváló gyűjtemény létrejövételében. Elismerés és köszönet illeti a kiadócéget is, amely segédkezet nyújtott az íróknak és szerkesztőknek műveik kibocsátásában.

Mint az S. Szabó József szerkesztésében megjelent Debreczeni Lelkészi Tár, úgy a dr. Lencz G. és dr. Varga Zs. szerkesztésében megjelenő XIII. évfolyam sem akar pusztán egyházi beszéd gyűjtemény lenni. Erre mutat már a felosztása is, amennyiben a Theologiai Értesítő című részében szakszerű dolgozatokat és tájékoztatót ad az ó- és újszövetségi tudományok, valamint a keresztyénségnek a refor-

mációig terjedő történelme köréből. Ezek a munkálatok nem azonos módszerrel és nem ugyanegy szemszögből nézve tárgyalják témáikat, épen ezért egyik olvasónak egyik, másoknak másik nyerveheti meg a tetszését; viszont általános szempontból tekintve, mindegyik fejezet érdekes bepillantást nyújt az illető írók műhelyébe és rendszerezésébe és így ezek a dolgok egyaránt tanulságosak lehetnek az érdeklődőknek.

Az „Értekezések és egyéb kisebb dolgozatok a theologia köréből“ c. rész szintén nem egyházi beszédek tartalmaz, hanem értékes tanulmányokat, még pedig nem is valamennyi kizárólagosan a theologia köréből, amennyiben már a Dóczy Imre értekezése egyházunk nevelésügyi feladataival foglalkozik behatóan. Úgy a Theologiai Értesítőre, mint az „Értekezések“ c. füzet sorozatra szüksége volt és van irodalmunknak s reméljük, hogy a Lelkészi Tár olvasói sok megértéssel és nagy lelki élvezettel lapozgatták a Tár emez új irányú és kétségen kívül értékgyarapító részeit.

A XIII. kötetnek a középső része az, amelyik egyházi beszédek és imádságokat tartalmaz. Ha így együtt látjuk e beszédek és imádságokat, akkor világlik ki a füzetes vállalatnak egyik természetes következménye s mondhatnók hátránya a kötetes kiadomány mellett. S ez az, hogy bár minden hónapra alkalmi beszédet hozott a Tár, mégis alig van benne olyan különösebb alkalmi beszéd, vagy imádság, amelyen nagy mértékben volt a kötetenként megjelenő Tárban s ami ennek egyik leg-erősebb oldala volt és marad. A mostani színvonal megtartásával és emelésével ilyeneknek a közreboacsátását is kérjük a munkatársaktól és szerkesztőktől.

Az S. Szabó József szerkesztésében megjelent Tár kötetekben voltak a cura pastoralis, katechétika, homilétika és liturgika körébe vágó dolgozatok, amelyek a gyakorló lelkészeket közelebről érintik. Kívánatos volna, ha évenként legalább egy-egy ilyesfajta tanulmány is napvilágot látna a füzetes Tár valamelyik részében. Így aztán mindenféle igényt kielégítve, oly hatalmas és tartalmas folyóiratot kaphatnánk a kiadó cég dicséretes támogatásával, hogy arra büszkén tekinthetne szerkesztő, munkatárs, olvasó, kiadó egyaránt.

V. D. minister.

Halottaink

Nagymáté Albert lelkipásztor, aki a balkányi gyülekezetet 20 évig vezette bölcsességgel és gondos szeretettel, múlt hó 28-án elhunyt. Temetése június 30-án volt hívei és a vidék nagy részvéte mellett.

Dr. Wilhelm Paul Schmidt baseli egyetemi professzor 71 éves korában, hosszas gyengélkedés után meghalt. A kiváló tudós nagy rokonszenvvel fogadta mindig a magyar tanulókat, sokszor sokakat atyai tanácsal látott el s a barátságos érintkezést sokakkal hazajövetelük után is fenntartotta. — Az öreg tudós nagy szerepe volt a baseli egyházi élet újjáteremtésében, értékes munkákkal gyarapította a theologiai irodalmat is. Tisztelettel adózunk neki s igaz barátunkat siratjuk benne.

Széký Géza gerjéni lelkipásztor, tolnai egyház-

megyei tanácsbíró 61 éves korában június hó végén elhunyt.

Legyen áldott emlékezetök!

Különfélék

Csoda.

Csodának minősítik a régi világ történeteiből azokat a jelenségeket és eseményeket, amelyeket a ma ismert természeti törvények szerint sem megérteni, sem megmagyarázni nem tudnak.

Napjainkban általánosan elfogadott nézetnek tekinthető az, hogy csodák manapság már nem történnek; de ha mégis valami megmagyarázhatatlan dolog előfordul, korunk emberei azt a véletlen és a sors neve alatt könyvelik el. A véletlen pedig egyik találó meghatározás szerint olyan történet, amelynek az okai oly mélyen rejlenek, hogy előttünk kiküzdhetetlennek hatanak.

Kifürkészhetetlen okokból eredő történetekkel, valóságos csodákkal ma is találkozunk, bármennyire akarnak is szemet húnyni előtte igen sokan.

Hát nem csoda-e például az, amikor a gránátok torkából a közvetlen környezet elpusztulása után épségben, sértetlenül megmarad egy, de csakis egy szál ember?!

Avagy nem csoda-e az, hogy a háború miatt magukra maradt nők, anyák, a reájuk szakadt testi-lelki gondok és terhek súlya alatt össze nem roskadtak?!

És sok egyébről hallgatva, hát nem csoda-e az, hogy olyan tikkasztó és rekkenő, esőtlen tavasz és nyár után, mint amilyen az idén volt, a magvető ott, ahol hintett marokkal, most kiterjesztett karokkal hordja kévéi sorát?!

Csoda idők, csoda aratás — vajha okulnánk, vajha hinnénk. □

Koszorú megváltás. Kovács Gyuláné, Fischer Gizella úrnő elhunyt alkalmából Sesztina Jenő és felesége koszorú megváltás címén 40 (negyven) koronát juttatott a püspöki hivatalhoz a tiszántúli református egyházkerület „Ottó hadiárvaház“-a javára.

Szép alapítvány. A Haggenmacher kőbányai és budafoki sörgyárak részvénytársasága „néhai ifjú Haggenmacher Henrik úr emlékére“ harmincezer koronás alapítványt adott a Nagypénteki Református Társaságnak. A Haggenmacher-család általánosan ismeretes a budapesti református egyház életében, mint az evangéliomi kultúra és humanizmus előmozdítója; e család neve az újabb alapítvánnyal még fényesebb lőn.

Értesülésünk szerint az első lelkészképesítő vizsga szeptember 18-án, a második pedig szeptember 25-én

fog kezdődni. A részleteket pontosan közölni fogja a Hivatalos Értesítő.

Új tanárok. A debreceni leánygimnáziumba Dr. Harkó Gyula sepsiszentgyörgyi, a karcagi gimnáziumba Kövendi Dénes debreceni s. tanárt választották meg. Gratulálunk.

A kerezei egyház új kántorául Horváth Béla szentesi segéd orgonistakántort választották meg 12 pályázó közül.

A kolozsvári egyház a Herepei Gergely nyugalmába vonulásával megüresedett lelkészi állomást meghívás útján Vásárhelyi Boldizsár dési lelkésszel, a dési egyházmegye esperesével, az ismert nevű, lelkes és buzgó pásztorral töltötte be. Legyen áldás további munkásságán is, mint idáig vala.

Nyugalomba vonul a jövő tanév elején dr. Masznyik Endre pozsonyi ev. theol. tanár. A nagymunkásságú professzor nyugalmi éveit koronázza meg az Úr a méltó elismerés és hálás méltánylás boldogító tudatával.

Előfizetőinket kérjük, hogy úgy a múlt félevről elmaradt hátralékaikat, mint a folyó hó elsejével megkezdődő új félelvi előfizetési díjaikat mielőbb beküldeni szíveskedjenek.

Szerkesztői üzenetek.

Olvasó. Kérjük, tudassa nevét szerkesztőségünkkel, mert előtünk ismeretlen szerzőtől mit sem közlünk.

Tartalom. Világi, Keresztény szocializmus. — sí, Dr. Baltazár Dezső püspök második harctéri útja. — S. Szabó J., A reformáció első évszázados megünneplése. — Tárca: Vass A., A tizedik isonzoí csata. — Egyház: F. Varga L., Az úrvacsorai három kérdés (vége). — Irodalmi szemle: V. D. M., Debreczeni Lelkészi Tár. — Halottaink. — Különlék. — Szerkesztői üzenetek. — Hivatalos Értesítő 26—27. szám.

Pályázat.

A tiszanyagyalui (Szabolcs m.) református egyház presbiteriuma a halálozás folytán megüresedett kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom: a két szobás szép lakás, megfelelő melléképületek és 1095 □-öl kerten kívül, az egyház pénztárából havonként előre fizetve 406 korona; kántori teendőkért 60 korona; stóla évi átlag 40 korona és a törvényes állami fizetés-kiegészítés. Kötelesség: az I—VI. osztályú vegyes iskola egyházkerületi tanterv szerinti vezetése. Kanonikus órákon, valamint lelkész akadályoztatása esetén lelkész helyettesítése. Énekvezetése. Pályázatok július 20-ig alulírott iskolaszéki elnökhöz adandók be. Állás szeptember 1-én elfoglalandó.

Tiszanyagyalu (Szabolcs m.) 1917 június 28.

Nagy Sándor,
református lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

Az álmosdi református egyház pályázatot hirdet nyugdíjazás folytán megüresedett igazgató kántor-tanítói állásra.

Kötelesség: a III—VI. osztályú fiú gyermekek tanítása, a kántori teendők végzése, lelkész akadályoztatása esetén istentisztelet végzése, a fiú ismétlő iskolások tanítása. Évi javadalma: 10 magyar hold föld haszonélvezete, 486 kor. készpénz az egyház pénztárából, 873 □-öl beültetett szőlő, községtől 30 korona, négy legelő illetőség a közlegelőben, stóla az egyházkerületi megállapítás szerint, természetbeni lakás kerttel.

A föld az állami fizetés kiegészítésben 162 kor., a szőlő 16 kor., a legelő illetőség 4 koronában van felértékelve.

Fizetés kiegészítés az államtól. Az ingatlanok után minden adót az egyház fizet.

Személyes megjelenés ajánlatos. Pályázati határidő augusztus. 12. Állás szeptember 1-én elfoglalandó.

Bevált egyénnek 200 kor. személyi pótlék s tisztességes mellékjövedelem kilátásba helyeztetik. Posta-távirda helyben.

Álmosd (Bihar m.), 1917 július hó.

Iskolaszék.

Már megjelent!

Páhy József gyakorló lelkész, jelenleg tartalékos cs. és kir. református tábortanító lelkész

„A gyakorlati lelkigondozás körvonalai a gyülekezeti élet fontosabb területein“

című munkája. A műről felesleges többet mondanunk, mint azt, hogy ennek kiadását a nemrég elhunyt b. e. **Novák Lajos**, sárospataki gyakorlati theol. tanár, aki a munkát kéziratban átvizsgálta, — a legmelegebben ajánlotta.

A tiszta jövedelem egyrésze a sárospataki főiskola javára fordítatik.

Ára füzve K 4-80, kötve K 7-20.

„Erős várunk nekünk az Isten“.

Emlékfüzet és Utmutató a reformáció négyszázados évfordulóján az iskolákban tartandó ünnepélyekre.

Összeállították: **Szeghalmi Gyula** tanító és **Tóth József** körösladányi lelkész.

Vizsgai jutalomkönyvül is alkalmazható.

Egyes példány ára 64 fillér.

Tömegesen: 10 drbnál per 62 fillér, 25 drbnál 60 fillér, 50 drbnál 58 fillér, 100 drbnál 56 fillér.

Megrendelhetők a kiadóknál:

Hoffmann és Kronovitz

könyvkiadóhivatalában

Debreczen, Ferenc József-ut (Piac-utca) 49. szám.

Az intelligens magyar úri közönség
napilapja a
BUDAPESTI HIRLAP.

Harminchét éves rendületlen és változatlan programja: **A magyarságért.** Ezt állja és tartja és küzd érte idegen áramlatoknak minden rohamával szemközt. — **Programcikkei** egységes politikai gondolat emelkedett megnyilatkozásai. — **Tárcacikkei, regényei** irodalmi értékűek és szórakoztatók. — **Tudósításai** frissek, kimerítők és megbízhatók. — **Szerkesztésében** izléses, komoly és gondos. — A **Budapesti Hirlapnak**, mely július elsejével új előfizetést nyit. Előfizetési ára: egész évre 38 korona, félévre 19 korona, negyedévre 9 kor. 50 fillér, egy hónapra 3 korona 30 fillér. A kiadóhivatal címe: Budapest, VIII. Rökk-Szilár-utca 4. szám. ++++++

KÖNYVUJSÁG

Tanulmányok, bírálatok és ismertetések
a magyar és külföldi irodalom köréből.

Szerkesztik **CZEGLÉDY SÁNDOR** pápai ref. theol. akad. tanár
Lic. **FIZELY ÖDÖN**, aranyosmaróti ev. lelkész és **SZIMONIDESZ LAJOS**, nagybörzsényi ev. lelkész.

Megjelenik
július és augusztus hónapok kivételével minden hó 15-én és 30-án.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 10 KORONA

Kiadja: **Scholtz Testvérek** könyvkereskedése Budapest, IX.,
Ferencz-körút 19., ahonnan bármely egyházi vagy világi irodalmi
termék beszerezhető. Gondos kiszolgálás, előnyös feltételek.

Rövid idő alatt megjelenik!!

EMLÉKALBUM

a reformáció 400 éves évfordulójára.
Baltazar, Kenessey, Németh, Petri és Tüdős

püspökök és az egyházkerületi fő-
gondnokok cikke, életrajza, színnyo-
matú arcképe, Kálvin élete, A refor-
máció története, Versek, A reformáció
évszázados jubileuma, Tábori lelke-
szek harctéri levelei stb. ++

Ára a vaskos kötetnek, melynek címlapját
Kalvin dombornyomású képe díszíti 6 korona.

Minden 10 példányra 1 ingyenpéldánnyal
szolgálunk. Minden eladott példány után
++++ 1 korona a Kálvineumot illeti. +++++

MEGRENDELHETŐ:

Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatalában
Debreczen.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000,000 korona volt.

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

!! Most jelent meg !!

Baksay Sándor

összegyűjtött irodalmi dolgozatai. Sajtó alá rendezte **Kéky Lajos**, kiadta a Kiszfaludy-Társaság.
A 3 kötet ára portóval együtt K 25:20.

A gyakori. lelkigondozás.

Írta: **Páhy József** református lelkész.
Ára portóval K 5:—.

Öt prédikáció.

A 400-ik évfordulóra. Írták: **dr. Kecskeméty I., dr. Kenessey B., dr. Ravasz L., dr. Révész I.** és **Nagy Károly.**
Ára portóval K 2:20.

Határmesgyén.

Egyházi beszédek és imák a 400-ik évfordulóra.
Írta: **Paulik János** ev. lelkész.
Ára portóval 70 fillér.

Kaphatók:

Kókai Lajosnál

Budapest, IV., Kamermayer Károly-u. 3.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4025—1917. szám.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi esperesi, lelkészi hivatalhoz, felső- és középiskolai igazgatósághoz.

Tudomásul vétel és miheztartás végett közlöm az alábbi miniszteri rendeletet szó szerinti szövegében. Atyafiságos szeretettel,
Debreczen, 1917 június 20.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

9063—1917. eln. szám.

A hazai széntermelés és a külföldi szénbehozatal esökkenése, továbbá az üzemi szénfogyasztás növekedése miatt előreláthatólag nagy nehézségekbe fog ütközni a legközelebbi fűtési időszak beálltával a közintézmények szénszükségletének fedezése.

Szükséges tehát, hogy a tüzelőanyag-szükséglet idejekorán beszerzendő nagyobb mennyiségű tüzfával biztosíttassék,

miért is elrendelem, hogy a Cim hatósági és illetékességi köréhez tartozó hatóságok, hivatalok intézetek, közegyek, gyárak, telepek stb. hiv. jellegű fűtőanyag-szükségletüknek megfelelően nagyobb mennyiségű tüzifa beszerzéséről idejekorán gondoskodjanak.

Budapest, 1917. évi június hó 13-án.

Jankovich.

3616—1917.

A tiszántúli református egyházkerület nagytiszt.
Esperesi karának.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Szíves figyelmébe ajánlom Nagytiszteletűségének és általa egyházmegyéje egyházainak, egyházkerületi közgyűlésünk 253—1917. számú határozatát s tisztelettel kérem egyházkerületünk egyházainak érdemes presbiteriumait, hogy az átmeneti idő nehézségeire tekintettel a képezdészek felsegélésére szíves adományokat a református főiskolai pénztárba beküldeni méltóztassanak.

Atyafiságos szeretettel

Debreczen, 1917 június hó 20.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

3676—1917.

Az egyházkerület nagytiszt. Esperesi karának.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Szíves figyelmébe hozom Nagytiszteletűségének s általa egyházmegyéje lelkészeinek, illetve iskolaszékeinek, egyházkerületi közgyűlésünk népiskolai ifjúsági és tanítói könyvtárakra vonatkozó 267. sz. határozatát s az abban megállapított határidő pontos betartását.

Atyafiságos szeretettel

Debreczen, 1917 június hó 20.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A tiszabezdédi református egyház presbiteriuma pályázatot hirdet kántortanítói állásra. Javadalma: 1. 17 kat. hold es 1100 □-öl szántó-föld haszonbére, (jelenleg 960 korona) levonva a föld állami és vizszabályozási adóját. 2. 18 köből rozsz. 3. 927.08 korona tanító földváltás alap 6%-os kamata. 4. Faváltás 32 korona. 5. Szántásváltás 20 korona. 6. Kézi félnapszám-váltás 15 korona. 7. Egyházkerületi szabályrendelet szerint megállapított stóia. 8. Megtehető állami fizetés kiegészítés. 9. Három szobával, konyhával és megfelelő mellékhelyiségekkel ellátott lakás és kert. Kötelessége: a presbiterium által kijelölt osztályoknak az egyházkerületi tanterv szerinti tanítása, ismételő iskolások oktatása a téli hónapokban, faiskola kezelése, mely két utóbbi külön megállapodás szerint díjaztatik, kantonikus órákon es lelkész akadályoztatása esetén katedrai szolgálat. Pályázati kérvények augusztus hó 1. napjag a lelkészi hivatalhoz küldendők. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó.

Tiszabezdéd, 1917 július 1.

Porzsolt Lajos,
református lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A sarkadi református presbiterium pályázatot hirdet az elhalás folytán megüresedett VIII-ik tanítói állásra.

Javadalma: 1. Az egyháztól 1000 korona. 2. Az államtól a törvényes fizetés kiegészítés. 3.

Természetben lakás, vagy annak nem létében 250 korona lakásbér.

Kötelessége: 1. A kijelölt osztály vagy osztályok — most az I. elemi fiúosztály — tanítása és vezetése. 2. A kántor akadályoztatása esetén a templomi éneklés vezetése és a halottak temetése. Erre való tekintetből az éneklésben és orgonázásban jártas pályázók előnyben részesülnek.

A pályázati kérvényt oklevéllel, esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvánnyal és katonakötelezettségi viszonyát igazoló irattal felszerelve f. évi augusztus 1-ig alulírotthoz küldhetik be.

Sarkad, Bihar várm. 1917 június 27.

Balog Ambrus,
református lelkész.

Pályázat.

A kölesei református egyház pályázatot hirdet az 1917—1918. évre helyettes tanítói állásra. Fizetés 800 korona és lakás. Kötelessége a egyes, VI. osztályú iskola növendékeinek a tiszántúli egyházkerület tanterve szerinti tanítása.

Pályázhatnak református vallású fi- és nő okleveles tanítók vagy tanítójelöltek és okleveles óvónők.

Pályázati határidő július 29. Kérvények alulírotthoz küldendők.

Kölse (Szatmár megye, posta hely) 1917. június 27.

Tariska Gábor,
református lelkész,
iskolaszéki elnök.

57—1917.

Pályázat.

A debreczeni államilag segélyezett református polgári leányiskolánál egy most szervezett segédtanítónői állásra pályázat hirdettetik.

Nyelv- és történettudományi szaksoport tárgyra képesíteti, református vallású, polgári iskolai tanítónők pályázhatnak. Tornatanításra is képesítéssel bírók előnyben részesülnek. Javadalmazás 1400 korona alapfizetés, melynek fele állami fizetésekiegészítés, 640 korona lakpénz, szabályszerű ötödéves korpótlék; további előlépés és fizetésekiegészítés a 85,400—1912. számú rendelet szerint.

Pályázati határidő 1917 július 20, déli 12 óráig. A kérvényeket az Igazgatótanácshoz címezve, okmányokkal együtt, a polgári iskola igazgatóságához kell benyújtani. (Debreczen, Kossuth-utca 33. sz.).

Könyves Tóth Kálmán,
a debreczeni református felső leánynevelő
intézet igazgatótanácsának elnöke.

Pályázat.

A pátrohái (Szabolcs m.) református egyház pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megürült orgonistatanítói állásra.

Javadalom az eddig érvényben volt díjlevél szerint: 1. Lakás három szobával, melléképületekkel és a 44., 49. hrsz.-ok alatti kertpótlóval. 2. Párber: a) pénzben circa 366.50 korona. b) buzában circa 907.20 korona érték. 3. Stóla circa 120 korona. 4. 17 kat. hold 1506 □öl tagos birtok. 5. Ismétlősök tanításáért a közsegtől 100 korona.

Az összes javadalomból kántori 756 korona, a többi tanítói állami kiegészítéssel.

Kötelességei: a kijelölendő osztályoknak az egyházkerületi tanterv szerinti vezetése, az összes orgonistai és kántori teendők végeztése, lelkész szükségyszerű helyettesítése és egyházi jegyzőség.

Személyes megjelenés és orgonapróba előnyt nyújt, mire a kijelölendők meg fognak hívatni és választás után az állás mielőbb, legkésőbb azonban szept. 1-ig okvetlen elfoglalandó.

Felszerelt pályázati kérvények f. évi július 28-ig a presbiteriumhoz címezve, alulírotthoz küldendők.

Pátrohán, 1917 június 28-án.

Balogh József,
református lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

Alantírott református egyház iskolaszéke pályázatot hirdet, a háborúban hősihalált halt egyik tantójának helyére, melynek javadalmazása:

1. 2 (kettő) tisztességes, padozott szoba, konyha, kamara s pince helyiségből.
2. 100 (egyszáz) kor.-ból, évnegyedes előre-fizetett részletekben.
3. 20 (husz) kor.-ból kertváltság címen áll.
4. Fizetés kiegészítés az 1913. évi XVI. t.-c. értelme szerint.

Kötelessége: az elemi II—III. osztályoknak a tiszántúli református egyházkerület által kiadott tantervszerinti tanítása, továbbá a kántor-tanítónak akadályoztatása esetén, ugy a templom, mint a temetési szolgálatok alkalmával helyettesítése.

Első sorban okleveles tanítók kérvényei vétetnek figyelembe, ilyenek nem létében azonban, nőtanítók is ha oklevelük van, megválasztathatnak.

Kérvények július 28-ig a lelkészi hivatalba küldendők.

Az állás 1917 szeptember 1-én elfoglalandó.

Nyirmeggyes, (Szatmár vm.) posta-távíró s vasutállomás, 1917 június hó 28-án.

Tukacs Lajos,
református lelkész, iskolaszéki elnök.